

SERRA

D'OR

Pere Casaldàliga, 90 anys de lluita
Francesc Escribano

Òscar Camps, solidaritat activa
Miquel-Lluís Muntané

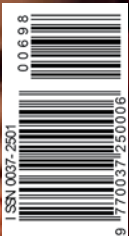
2018. Any Pompeu Fabra
Joan Martí i Castell

David Paloma i Mònica Montserrat

Un sol poble: miratge o autoengany?
Francesc-Marc Álvaro

Lluís Solà. Passió per la paraula
David Pagès i Cassú

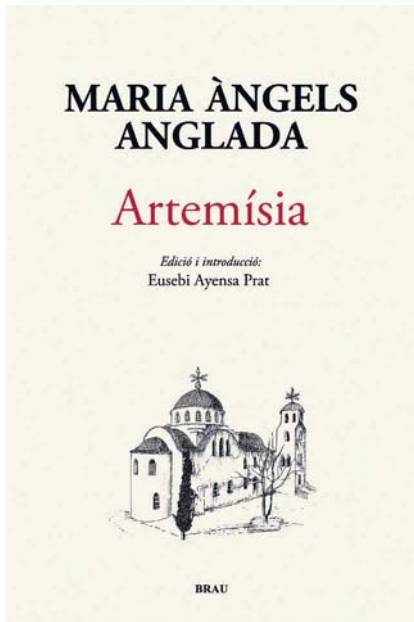
Toni Soler: un còmic sense etiqueta
Margot Mur

698 FEBRER 2018 • 5,90 €

Tria personal

per Vicenç Llorca

Maria Àngels Anglada Artemísia

Edició i introducció d'Eusebi Ayensa Brau, Figueres, 2017.

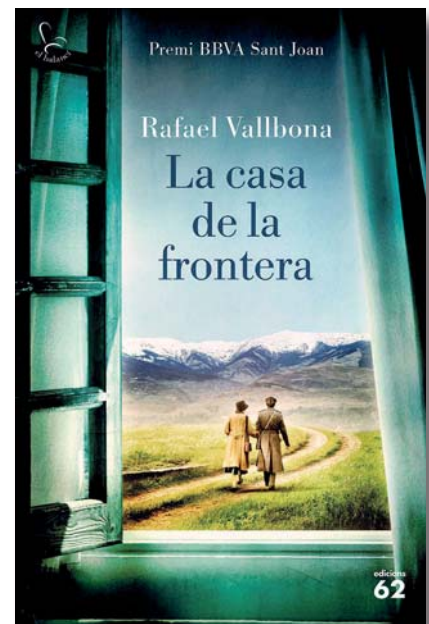
Durant un viatge a la ciutat grega de Mitilene, el músic Carles Moragues arriba a una casa antiga i elegant on viuen dues pintores: Artemísia i la seva neboda Laura, conegudes com «les italianes». Admeten alguns hostes per ajudar a l'economia domèstica. Mentre li ensenyen les pintures al fresc de les habitacions a l'estil de les pintures de Pompeia, en Carles s'adona que també s'hi allotja una noia, Electra. La raó de la seva estada és la investigació que està fent sobre l'escriptor local Statis Mirivil·lis per a la seva tesi doctoral.

Amb aquests ingredients es desenvolupa una *nouvelle* intensa, bellament escrita, que ens situa en un tema tan central en la vida humana com la relació que establim els hu-

mans amb l'art. Pintura, música, literatura... formen part d'una trama en què apareixen altres motius temàtics, com l'amor a través de la relació de Carles amb Electra, o el feminisme. Destaca en aquest punt el personatge d'Artemísia, que evoca, a més, la figura de la pintora caravagista Artemísia Gentileschi. Anglada enriqueix sempre les seves obres amb temes que s'entrecruen, dialoguen, es confronten. Així, observem el pes de la història sobre les vides individuals, amb les referències al període del nazisme, i l'admiració per la Mediterrània no ja com un paisatge físic, sinó també sentimental i mental. En Carles és un músic català. L'Artemísia i la Laura, pintores florentines. Electra, una estudiant atenenca. Mitilene es converteix així en un símbol de la Mediterrània com a espai creatiu de valors humanistes.

En certa mesura, podem afirmar que la novel·la resumeix en poques pàgines l'univers literari de Maria Àngels Anglada. No és d'estranyar que, en el pròleg, Eusebi Ayensa parli de l'obra com «un autèntic microcosmos de la narrativa angladiana», i expliqui molt bé el joc d'intertextualitats que teixeix Anglada. L'actual edició presenta un punt més d'interès. En relació amb la reedició corregida dins el volum d'*Obres completes* (2001), Ayats afegeix un canvi que l'autora va fer en un passatge, advertida pel seu traductor al castellà. Es tracta del fet real que la pintora italiana Artemísia no va restar sempre soltera. Va estar casada durant un breu període i fins i tot va tenir una filla. Es fixa així el text definitiu de l'obra en el seu original en català.

Artemísia és una petita obra mestra que posa en funcionament temes universals des de la consciència del valor de l'art en la vida humana. En aquest sentit, Maria Àngels Anglada se suma a la visió esteticista de la vida que ens va oferir un altre escriptor majúscul de l'època, Miquel Àngel Riera.

Rafael Vallbona

La casa de la frontera

Premi BBVA Sant Joan
Edicions 62, Barcelona, 2017.

En un bell capítol introductori, Rafael Vallbona escriu: «La veritat és ficció, i les cases on vivim, la seva reconstrucció.» En certa mesura, aquesta és la frase que resumeix millor el sentit constructiu de la darrera novel·la guanyadora del Premi BBVA Sant Joan: realitzar un fris històric a partir del que és i significa una construcció humana integrada en un territori. D'aquí el títol, *La casa de la frontera*,

centrat en l'hostal que la família Grau va instal·lar el 1892 en el barri de la duana de Puigcerdà, just tocant a la frontera francesa.

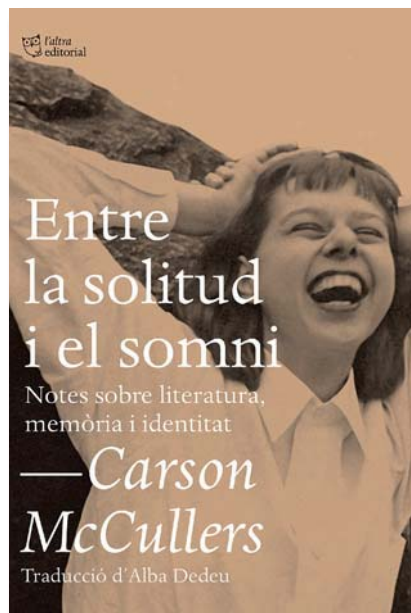
Un espai i una família estructurats, doncs, una visió coral de la Catalunya contemporània des de la Cerdanya, un vertader calidoscopi en el qual s'entrecreuen els fets històrics amb els personals dels protagonistes. Destaquen les èpoques de la darrera carlinada, la Guerra Civil, la postguerra o l'esclat del turisme en les darreres dècades. I el pas, és clar, de personatges de tota índole: des de fugitius fins a la imposició de l'exili. En aquest punt, cal subratllar el pas recordat per l'avi Ricard de dos bascos —Don Ignacio i Don Aguirre— que poc abans d'acabar la guerra de 1936-1939 s'havien instal·lat a la casa, i d'un plat, la *porrusalda*, que ells li van ensenyar a fer.

El punt de partida se situa quan la Carme tanca el bar Queviures Iris per jubilació. Llavors evoca el pas de la família a través d'un espai generacional comprès des dels rebesavis fins als fills. Una peripècia humana a cavall entre tres segles i cinc generacions. A cada moment, els Grau han donat sentit a aquell espai que va començar com a bar i va seguir com a hostal per passar després a ser una botiga de queviures i, amb la darrera generació, una botiga d'esports.

Aquesta transformació permet a l'autor introduir un doble pla temporal: el present i el passat, alhora que barreja la realitat històrica amb la ficció novel·lesca. En certa mesura, Rafael Vallbona basteix el seu edifici novel·líctic sobre l'ofici del periodista-escriptor atent a les històries de la realitat i amb la base de la narrativa oral, guiada per la figura de la Carme. Nascuda el 1946, sobre ella gravita el passat i el futur de la nissaga familiar. Del que recorda i del que recorda haver sentit dels seus familiars es nodreix una història que arrenca del Miquel Grau i la Rita Caba quan, el 1882, decideixen comprar Cals Rose-

raires i establir Cal Miquelet, l'origen de la casa.

Aquesta importància de l'oralitat fa que la novel·la adopti el to d'un relat explicat que bé podria ser radiofònic. Un tret, d'altra banda, ben característic en l'art narratiu de Vallbona, que dosifica amb gran habilitat. El resultat és una obra amena que ofereix al lector molts punts d'interès des d'una mirada humana cap al que ha significat i significa el territori pirinenc de la Cerdanya.

Carson McCullers Entre la solitud i el somni

Traducció d'Alba Dedeu
L'Altra Editorial, Barcelona, 2017.

Soc un admirador absolut de Carson McCullers. La vaig descobrir a finals dels vuitanta del segle anterior, quan l'editorial Columna em va encarregar la traducció al català de *Reflexos en un daurat*. Des de llavors, la força de la seva narrativa i la profunditat de la seva sensibilitat em van captivar per sempre. El 2017 s'acomplien cent anys del seu naixement i per això l'editorial L'Altra, compromesa amb la publicació de la seva obra en català, ha tret un volum que, malgrat ser petit, resulta significatiu per comprendre l'obra d'aquesta autora nord-

americana. Es tracta d'*Entre la solitud i el somni*, un conjunt d'escrits de tall assagístic que plantegen una reflexió sobre la literatura i la condició humana. En aquest sentit, les paraules triades en el títol —solitud i somni— i en el subtítol —literatura, memòria i identitat— resumeixen molt bé alguns dels eixos temàtics del llibre, d'altra banda molt ben estructurats.

Els primers escrits s'agrupen sota el títol «Nadal» i són uns apunts memorialístics sobre la seva infantesa a Geòrgia, en els quals no manquen algunes reflexions literàries: «i li vaig llegir el fragment més viu de literatura, després de la Bíblia, que conec: «Els morts» de James Joyce.» En la secció «Els anys de la guerra» trobem unes proses evocadores sobre Amèrica als anys quaranta i la qüestió de la guerra ja des de la seva casa de Brooklyn. Hi descobrim una jove Carson enamorada. A «Indrets americans, identitat americana» reflexiona sobre l'ésser dels nord-americans. Hi destaca novament el retrat del seu barri, Brooklyn, la solitud com a tret inherent a l'essència que defineix Amèrica i una evocació a la terra natal, Geòrgia.

A partir d'aquí, la resta del llibre descobreix els gustos literaris i estètics de l'escriptora, alhora que esbossa la seva pròpia poètica de l'escriptura. I és que una identitat literària és sempre feta de llibres —«Llibres que recordo»—, amb un protagonisme dels realistes russos i Isak Dinesen, a qui dedica un text interessantíssim: «Elogi de l'esplendor». Després d'explicar «L'ofici d'escriptor», descobrim amb una agradable sorpresa «El mut», l'esbós del text que va acabar sent *El cor és un caçador solitari*. La part final del llibre presenta l'experiència de l'autora com a dramaturga.

En acabar la lectura, sentim la irreprimible necessitat de dues coses: llegir l'obra sencera de Carson McCullers i el reguitzell de títols que

comenta en les seves pàgines. I això només ho aconseguen els grans autors.

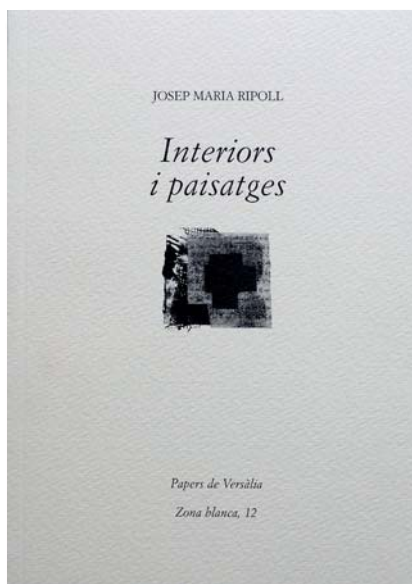
Josep Maria Ripoll

Interiors i paisatges

Pròleg de Joaquim Sala-Sanahuja
Papers de Versàlia, Sabadell, 2017.

En certa mesura, el darrer poemari de Josep Maria Ripoll, *Interiors i paisatges*, podria entendre's com un quadre de Hopper: la imatge, realista, és en realitat el paisatge d'un interior que es transfigura a través de la poesia. Això fa que el llibre presenti poemes d'una gran rodonesa, especialment bells quan desenvolupen una estructura metafòrica, de caire sempre molt pictòric. Es pot dir que en Ripoll la retòrica està al servei de la vida i no la vida al servei de la retòrica. Això fa que el lector gaudeixi d'uns versos essencials, plens de força i d'un gust estètic extraordinari.

El tema central és el dolor. Afegiríem, el dolor davant la desaparició dels éssers estimats. *Interiors i paisatges* és un llibre de dol, d'assumpció d'una experiència pròpia que es comparteix perquè és compartida: l'estat vital quan es perden els pares. En aquest sentit, el poemari és un tribut

bellíssim que ens parla de l'extraordinària sensibilitat del nostre poeta. Vaig tenir ocasió de conèixer i tractar els seus pares, Joan Ripoll i Maria Peña, dues persones extraordinàries que des de l'harmonia de la bondat i el gaudi de l'art observaven amb afecte com anàvem creixent com a persones i com a escriptors. És poc, però valguin aquestes paraules com a reconeixement i tribut a tot el que van fer, a tot el que van ser.

Les quatre parts del llibre estan acompanyades per unes fines il·lustracions d'Assumpció Oristrell.

Després del pròleg, en què Joaquim Sala-Sanahuja parla d'una «poètica del dol», Ripoll s'enfronta a la paradoxa del jo i el temps en un text magnífic abans de la «Suite del dolor i el jardí», en la qual no manca una ironia existencial, com el dolor a la sala d'espera d'un hospital (II). A la segona part, poemes com «Interiors i paisatges» o «Variacions sobre Ungaretti» mostren la fortalesa de l'estructura de suite de suites que presenta en certa mesura el poemari. A la tercera secció, Ripoll mostra el seu domini del vers, ja que proposa des d'un original «Bestiari» a un irònic «Comoditat», per acabar amb un minimalisme existencial a «Error». La quarta part és la de la serenitat, perfectament reflectida en el poema II de «Petita suite». Un vers de Charles Wright encapçala el sentit del poema: «Dark serenity of acceptance». L'acceptació forma part de la vida, com també la mirada cap a la part fosca de la serenitat. Així s'arriba a un grau de maduresa existencial: «Sentir-se part del paisatge / i aprendre només a ser.»

Aprofito aquestes línies per a agrair a Josep Maria Ripoll la seva tasca crítica durant molts anys en aquesta secció. I per dir-li que no deixi de regalar-nos llibres tan essencials i bells.

COL·LECCIÓ UNI, DORI 6

NOVETAT

EL BURRIQUET

ADAPTACIÓ: MONTSE GINESTA. DIBUIXOS: EMMA SCHMID

El burriquet mandrós no vol llaurar i demana ajuda al gos, al gat, al follet, al sol i al vent, però tots estan cansats. Qui acabarà ajudant el burriquet a llaurar?

Els contes de la col·lecció «Uni, dori» afavoreixen l'atenció i la memòria.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat